N NEDERLANDSCHE MUSEA

HILDERKUNST IN HET RIJKSMUSEUM



ter Potter – Stilleven.



Pieter de Ring — Stilleven.

naturalistisch kunnen noemen. Men streefde er immers naar, een natuurlijke, onomwonden en onverbloemde afbeelding te geven van de werkelijkheid.

Deze kunstopvatting lag geheel in den aard van het volk, dat van zijn voorvaderen geleerd had vóor alles nuchter en zakelijk te zijn, en zich niet te vermoeien door het najagen van waanbeelden. Iedere zucht tot verfraaiing was den degelijken, gezonden geest van onze 17e-eeuwsche schilders vreemd. In de werken van dit tijdvak vindt men daarom, meer dan in welke periode ook, den tijdgeest weerspiegeld. Zelfs zou men in zekeren zin kunnen spreken van 'n gemeenschapskunst, omdat zij is de in een kunstvorm overgebrachte getuigenis van de — opgewekte — levensstemming van een maatschappij, een gemeenschap.

Zin voor het intieme is de grondtrek van hun werk, waaruit een groote vertrouwdheid spreekt met hun onderwerp, met den handel en wandel van hun personen. Bezie daartoe eens de landschappen van een Jan van Goyen, Aert van der Neer, Salomon van Ruysdael enz.

Bij Rembrandt vindt men een zin voor werkelijkheid en een vlucht der verbeelding samen gaan, die haast tot het wonderbaarlijke raken.

De beoefening der schilderkunst wat vakkundigheid en vakkennis betreft, was den Hollandschen schilder een geliefkoosde bezigheid. Het groot aantal stillevens, die in het Rijksmuseum te bewonderen zijn, leveren daarvan trouwens het voorbeeld. Telkens weer treft u bij het beschouwen zijner werken, hoe de schilder naarstig en onbevangen gestreefd heeft naar een preciese en uitvoerige nabootsing der werkelijkheid. Onder de stillevens vormen de „Vanitas"-stukken een bijzondere soort. De compositie en voorwerpen dezer schilderijen zijn zuiver symbolisch en wijzen op de vergankelijkheid van het menschelijk leven.

In dezen tijd van materieele welvaart en uitbundige levensvreugd, doet dit onderwerp eigenlijk een weinig vreemd aan, maar wanneer men overdenkt den bezonken, tot nadenken gestemden geest, die toch feitelijk onzen zeventiende-eeuwschen voor-vaderen eigen was, kan men zich deze stukken zeer goed verklaren als een reactie op de soms wat al te onstuimige levensdrift.

Schilders van zulke .,stuckies stilleggend goet" waren vooral Pieter Potter, Jacques de Claeu, Peschier, B. Schaak en anderen.

Waren de stillevens eerst in een soberen trant gehouden en werd iedere opschik vermeden, langzamerhand, ongeveer tegen het midden der 17e eeuw, werden ze weelderiger. De kooplieden hadden schatten verdiend; in hun huizen heerschte welvaart en weelde; kostbaar vaatwerk en gouden en zilveren bekers en schalen stonden in hun kasten: aan hun wanden wilden ze nu niet meer de stillevens waarop grof aardewerk en leege schotels voorkwamen. Kostbare vazen, gedreven gouden en zilveren bekers, drinkhorens, bokalen en roemers; de edelste soorten ooft en de kleurrijkste dieren vormden voortaan het onderwerp van het stilleven, waarbij vooral de kreeft, om zijn prachtig roode kleur een zeer gewild motief was.

Muntten de zeventiende-eeuwsche kunstenaars vooral uit als schilders van landschappen en stillevens, ook het menschbeeld is hun een geliefkoosd onderwerp. Meestal echter zijn het klein-figuren, en hun voorstellingen veeltijds zedenbeelden, die weergeven het huishoudelijk leven, de zeden en gewoonten van dien tijd. En aan deze onderwerpen danken we menig meesterstuk van Jan Steen, Pieter de Hoogh, Adriaen van Ostade en Gabriël Metsu.

Vooral bij de beide eersten, Steen en de Hoogh, ligt de waarde voor een niet onaanzienlijk deel in de picturale hoedanigheden, in een rijpe en rijke kleur en een gemakkelijke, dikwijls geestige voering van het penseel. De voorliefde, die zij bezitten voor een eenigszins caricaturale menschuitbeelding, is oorzaak, dat zij nimmer in hun werk het algemeen-menschelijke weergeven, doch vaak van hun personen slechts typen maken. Evenals bij den primitief, staat ook bij den zeventiende-eeuwer het verhalend element van zijn onderwerp op den voorgrond. Hij is dikwijls zoo zeer vervuld van den inhoud van de voorstelling, dat de totaalwerking van het schilderij er wel eens onder lijdt. Hierin verraadt de zeventiende-eeuwsche schilder zijn afkomst, den Primitief, niet, die op zijn buurt weer een illustrator van een verhaal tot vader had: den miniatuurschilder.



Adriaen van Ostade — Boerengezelschap.